

मानव संसाधन विकास सराव Workbook

मानव संसाधन विकास : सराव

Workbook

© पृथ्वी पब्लिकेशन

आवृत्ती

ऑक्टोबर 2019

प्रकाशक

‘पृथ्वी पब्लिकेशन’, 1536,

सदाशिव पेठ, पुणे. 411030

फोन : 020 - 24451986

मुखपृष्ठ मांडणी

नंदकिशोर धपाटे

मांडणी

रूपाली तांबे

अपूर्वा शिंदे

कोमल शेडगे

मुद्रितशोधन

प्रज्ञा भोसले

वितरण व्यवस्था

मो. नं. : 8390554161

अभिप्राय, सूचना व मागणीसाठी संपर्क

मो. नं. : 8390554161

publication@prithvi.net.in

मूल्य

₹ १००/-

या पुस्तकातील मजकुराचे कायदेशीर हक्क कॉपीराईट कायदानुसार प्रकाशकाकडे आहेत. या मजकुराचे कोणत्याही स्वरूपात पुनर्मुद्रण करण्यासाठी प्रकाशकाची परवानगी आवश्यक आहे. सदर बाबीचे उल्लंघन झाल्यास कॉपीराईट कायदानुसार कारवाई करण्यात येईल.

या पुस्तकातील मजकूर व माहिती विविध स्रोतांमधून घेण्यात आली आहे. हा मजकूर व माहिती जास्तीत जास्त अचूक ठेवण्याचा प्रयत्न प्रकाशकाने केला आहे. तरीदेखील त्यामध्ये कालसापेक्ष व स्थलसापेक्ष बदल होऊ शकतात. या पुस्तकातील मजकूर व माहिती यामुळे होणाऱ्या नुकसानीस प्रकाशक जबाबदार राहणार नाहीत.

अनुक्रमणिका

1. भारतातील मानव संसाधन विकास	6
उत्तरे	36
2. शिक्षण	37
उत्तरे	73
3. व्यावसायिक शिक्षण	74
उत्तरे	82
4. आरोग्य	83
उत्तरे	109
5. ग्रामीण विकास	110
उत्तरे	130

1. भारतातील मानव संसाधन विकास-1

प्र.1. भारतातील तंत्रज्ञान संस्था व त्यास मदत करणारा परकीय देश यांच्या योग्य जोड्या लावा.

भारतीय तंत्रज्ञान संस्था (IIT)	देशाचे साहाय्य
अ) IIT मुंबई	1) सोव्हिएत युनियन (रशिया)
ब) IIT चेन्नई	2) इंग्लंड
क) IIT कानपूर	3) संयुक्त संस्थाने अमेरिका
ड) IIT दिल्ली	4) जर्मनी

	अ	ब	क	ड
1)	4	1	2	3
2)	2	3	1	4
3)	3	2	4	1
4)	1	4	3	2

प्र.2. लोकसंख्येच्या घनतेबाबत योग्य विधाने निवडा.

- अ) भारताची लोकसंख्येची घनता 2001-2011 या काळात प्रति चौ.कि.मीला 57 ने वाढली आहे.
- ब) अतिउच्च घनतेच्या राज्यांमध्ये फक्त दोनच राज्यांचा समावेश आहे.
- क) खूप कमी घनतेच्या राज्यात व उच्च घनतेच्या राज्यात प्रत्येकी फक्त एकाच केंद्रशासित प्रदेशाचा समावेश आहे.
- ड) भारताच्या घनतेतील वाढ अमेरिकेच्या दुप्पट तर रशियाच्या सहापटीने अधिक आहे.

- 1) अ, ब, क   2) ब, क, ड   3) क, ब   4) अ, ब, क, ड

प्र.3. केंद्रशासित प्रदेशांच्या 2011 च्या जनगणनेनुसार एकूण लोकसंख्येबाबत चढत्या क्रमात मांडणी असणारा योग्य पर्याय निवडा.

- अ) दिल्ली   ब) चंदीगढ   क) अंदमान व निकोबार   ड) पुद्दुचेरी
- 1) क-ब-ड-अ   2) क-ड-ब-अ   3) ड-क-ब-अ   4) ब-ड-क-अ

प्र.4. जागतिक स्थलांतर अहवाल 2013 नुसार, 'उत्तर' भागात खालीलपैकी कोणत्या देशांचा समावेश होतो ?

- अ) ऑस्ट्रेलिया   ब) सौदी अरेबिया   क) कॅनडा
- ड) भारत   इ) मेक्सिको   ई) युक्रेन
- 1) अ, ब, क   2) ब, क, इ, ई   3) अ, ब, क, इ, ई   4) क, ड, इ, ई

प्र.5. धर्मनिहाय लोकसंख्येत 2001-2011 दरम्यान खालीलपैकी कोणत्या धर्माचे लोकसंख्येतील वाढ्याचे प्रमाण घटले आहे ?

अ) हिंदू	ब) मुस्लीम	क) शीख	
ड) बौद्ध	इ) ख्रिश्चन	ई) जैन	
1) इ, ई	2) अ, क, ड	3) क, ड, ई	4) क, इ, ई

प्र.6. 2001-11 या काळात खालीलपैकी कोणत्या राज्यात मुस्लीम लोकसंख्येचा सदर राज्यातील लोकसंख्येतील वाटा कमी झाला आहे ?

1) मणिपूर	2) छत्तीसगढ	3) दमण व दीव	4) पुद्दुचेरी

प्र.7. 2011 च्या जनगणनेनुसार भारतात 10,000 पेक्षा अधिक लोकसंख्या असणारी 4681 गावे होती. त्याबद्दल योग्य विधाने निवडा.

- अ) दिल्ली वगळता कोणत्याही केंद्रशासित प्रदेशात 10,000 पेक्षा जास्त लोकसंख्या असणाऱ्या गावाचा समावेश नाही.
- ब) उत्तर प्रदेशपेक्षा केरळ व बिहार राज्यात दहा हजारी गावांची संख्या जास्त आहे.
- क) मेघालय, अरुणाचल प्रदेश व सिक्कीम या तीन ईशान्येकडील राज्यात एकही दस हजारी गाव नाही.
- ड) महाराष्ट्रात दस हजारी गावांची संख्या 310 इतकी होती.

1) अ, ब, क, ड	2) ब, क, ड	3) क, ड	4) फक्त ब

प्र.8. 18-35 वयोगटातील बेरोजगार तरुणांना स्वयंरोजगार उभारण्यासाठी ..... साली भारतीय उद्योग महासंघांतर्गत भारतीय युवा शक्ती ट्रस्टची स्थापना करण्यात आली.

1) 1990	2) 1992	3) 1994	4) 1996

प्र.9. थॉमस माल्थसच्या मते लोकसंख्या वाढीबरोबर -

- अ) अर्थव्यवस्थेचे दरडोई उत्पन्न सहसा स्थिर राहते.
- ब) तंत्रज्ञान वा संशोधनामुळे अर्थव्यवस्थेच्या उत्पन्नात वाढ होते, परंतु राहणीमानात सुधारणा होण्याऐवजी लोकसंख्याच वाढते.
- क) लोकसंख्या भूमितीय श्रेणीने तर अन्नधान्य उत्पादन गणितीय श्रेणीने वाढत जाते.

1) अ, क, योग्य	2) ब, क योग्य	3) अ व ब योग्य	4) अ, ब व क योग्य

प्र.10. कार्यक्षम लोकसंख्येवर अवलंबित असणाऱ्या लोकसंख्येच्या प्रमाणानुसार BRICS देशांचा योग्य चढता क्रम लावा.

1) चीन-ब्राझिल-रशिया-भारत-द.आफ्रिका	2) रशिया-ब्राझिल-भारत-चीन-द.आफ्रिका
3) ब्राझिल-रशिया-चीन-द.आफ्रिका-भारत	4) चीन-भारत-द.आफ्रिका-ब्राझिल-रशिया

प्र.11. खालीलपैकी कोणत्या राज्यात UGC Act 1956 मधील Section 12 (B) पात्र राज्य विद्यापीठांची संख्या सर्वाधिक आहे ?

1) तामिळनाडू	2) महाराष्ट्र	3) उत्तर प्रदेश	4) गुजरात

प्र.12. भारतामध्ये लोकसांख्यिकीय लाभांशासंदर्भात पुढीलपैकी कोणत्या घटकामुळे फायदा झाला आहे ?